

Maleren Christian Mølsted og Lønstrup

Af Tina Høegh Nielsen

Kunstmaleren Christian Mølsted (1862-1930) var i sin samtid mest kendt som marinemaler og huskes i dag for sine store historiemalerier. De hænger stadig på nogle af landets museer, og Mølsted er f.eks. repræsenteret på Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot, og hans værker ses jævnligt på kunstauktioner og bliver handlet til pæne priser.

Ellers er Mølsted blevet en lidt glempt kunstner, og det er en skam, for ved siden af historiemaleriet, lavede han glimrende

skildringer af naturen og hverdagslivet – ikke mindst i Lønstrup.

Selvom Christian Mølsted levede en stor del af sit liv i København og i sin fødeby Dragør, havde Lønstrup i Vendsyssel en ganske særlig plads i hans hjerte. Dels fik han familie i byen, fordi han giftede sig med en bagerdatter derfra, og dels fordi Lønstrups natur inspirerede ham til en række motiver, som han selv værdsatte højt i sin kunst. Lønstrup ligger ved havet, og da Mølsted selv betragtede sig som

Christian Mølsted: Redningsbåd og Kuf i Vesterhavet, u.å., olie på lærred, 42 x 27 cm. Museum Amager. Allerede på sit første længere ophold i Lønstrup fandt Mølsted fine motiver, som viser hans evne til at fange farverne i himmel, hav og skibe. Maleriet er udateret, men formentlig fra et af de første år han malede i Lønstrup.

marinemaler, følte han sig hjemme her, selvom han malede meget andet en skibe på havet.

Mange sommerophold blev det til i byen – over 30 somre var han her – og vi kan følge hans tanker om Lønstrup fra første færd via de mange breve, han skrev til sin forlovede, bagerdatteren Thea, i årene 1885-91. Vi kan også følge ham i de mange malerier og tegninger, han har efterladt

Portrætfoto af Christian Mølsted. Ca. 1880. Museum Amager. Fotografiet er taget omkring det tidspunkt hvor Christian Mølsted blev optaget på Kunstakademiet 18 år gammel. Et par år efter kom han første gang til Lønstrup. En ung, energisk kunstner med en stor, medfødt kærlighed til havet.

med motiver fra Lønstrup og med nogle korte erindringer som både han selv og hans datter skrev¹.

Hvem var Christian Mølsted?

Christian Mølsted var en mønsterbryder. Født i 1862 i søfartsbyen Dragør på Amager. Hans far var fisker i byen, oprindeligt uddannet skibstørrer på Holmen i København og opvokset i Nyboder. Mølstedes morfar var skipper i Dragør. Den lille Christian voksede op i en familie og i en by, hvor havet var selve livsgrundlaget. I hans barndom pegede alt på, at han med tiden skulle overtage sin fars fiskerbåd. Men Christian ville hellere tegne og male. Der var i Dragør nogle pensionerede skibstørrere og lodser, som malede skibsbilleder i deres fritid. Dem kiggede han over skuldrene og lærte af.

Det var ikke let at overtale faderen til at give sit eneste barn lov til at gå en helt anden vej, end familien havde gået gennem mange generationer, hvor man havde været tæt knyttet til havet. Mølsted havde dog heldigvis en kunstinteresset onkel, som hjalp til med overtalelsen.

Vilhelm, som onklen hed, havde en cigarforretning på Østergade i København. Mølsted fik lov til at starte på Teknisk Skole, og onkel Vilhelm gav nevøen husly mod, at han hjalp til i butikken. Blandt kunderne var mange af søens folk, og blandt andre søofficerer, der kunne beundre – og købe – de ophængte malerier i butikken, som var Mølstedes tidlige arbejder.

Christian Mølsted fandt dermed tidligt en stabil kundekreds med tilknytning til søen, flåden og onkel Vilhelms forretning. Det var også via forretningen, at Mølsted fik kontakt med sin mæcen, kaptajn og etatsråd Jacob Claus Andreas Carl Albert

Næser, hos hvem han fik husly og atelier, da han blev elev på Kunstakademiet. Næser var en del af det velhavende Københavnske borgerskab, og hans bekendtskabskreds blev også købere af Mølstedes værker.

I efteråret 1880 blev Mølsted optaget på Kunstakademiet i København. Sommeren inden var han med på fregatten Jyllands sommertogt til England, Frankrig, Madeira og Sankt Petersborg. Mølsted oplevede de store verdenshave og brugte rejsen til at lave mange tegninger og studier til brug som forlæg for senere malerier. Han lod sig dog ikke friste til for alvor at stå til søs, men holdt fast ved kunsten som sin levevej. Efter fire et halvt års studier fik han sit afgangsbrev fra Kunstakademiet i 1885.

De første år efter tiden på akademiet, måtte Mølsted kæmpe for at få anerken-

Portrætfoto af Christian Mølsted, ca. 1900, fotograf Kirstine Lund, Hjørring. Fra Christian Mølstedes fotoalbum, Museum Amager (findes også i Hjørring Arkiv B51594). Den mere veletablerede marinemaler Christian Mølsted ser vi på fotografiet her. Fotografen var en bekendt af Mølstedes svigerfar, Johan Svendsen fra Bækgården i Lønstrup. Hun købte et stykke jord fra gården og byggede sommerhuset Hytten lige ved siden af. Senere blev hendes datter gift med Johan Svendsens yngste søn. Hun havde atelier i Hjørring, men i løbet af 1890'erne fik hun filial i Lønstrup om sommeren. Når en maler som Mølsted tog til Lønstrup, medbragte han en række opspændte lærreder, så han kunne arbejde. Det store maleri på staffeliet her ser dog færdigt ud og opstillet for fotografens skyld.

delse for sin kunst. Men det lykkedes, for Christian Mølsted blev en landskendt og anerkendt kunstmaler. Hans hovedbeskæftigelse var som marinemaler, en titel han gav sig selv allerede som 17-årig. Nok fik han altså ikke et liv på søen, som hans far havde troet, men havet blev alligevel hans livsgrundlag, for det var i meget høj grad havet, som han satte på lærredet. Hans billeder blev solgt til kongehuset, adelen og borgerskabet. Skolebørn i mange år frem lærte danmarkshistorien med Christian Mølstedes illustrationer i historiebøgerne.

Christian Mølsted: Både på stranden i Lønstrup, 1884, olie på lærred, 33 x 23 cm, Museum Amager. Allerede fra det første længere ophold i Lønstrup i 1884 findes der en helt række skitser og tegninger fra Christian Mølstedes hånd. Flere af dem fokuserer på bådene, der er trukket op på stranden. I Mølstedes hjemby lå bådene til kajs, derfor var det nyt og spændende at se hvordan man gjorde i Lønstrup.

Det første møde med Lønstrup

Den generation af kunstmalerere, som Christian Mølsted hørte til, var den første som i stor stil søgte udenfor de store danske byer for at finde motiver. De ville finde uspolerede miljøer i små samfund, som endnu ikke var blevet indhentet af industrialiseringen og de omvæltninger, den førte med sig.

Mange unge kunstnere søgte derfor mod Nordjylland. I begyndelsen forskellige steder langs vestkysten, og senere blev Skagen det foretrukne sted. For Christian Mølsted blev det dog ikke Skagen, men den lille fiskerby Lønstrup, der gav ham den kunstneriske inspiration. Han forelskede sig i byen – i mere end én forstand.

Fra Christian Mølstedes ældste datter har vi en beretning om hans første besøg i Lønstrup. Allerede i 1881, da Christian Mølsted endnu gik på Kunstakademiet, blev han inviteret af sin mæcens svoger, Volmer Berling, på en sejltur til »sydhavsøerne«, øerne syd for Sjælland. Turen gik blandt andet forbi Stege på Møn, hvor de traf en ung mand fra Lønstrup. Det var Peter

Svendsen (1859-1928), søn af bager Johan Frederik Svendsen (1830-1920) i Lønstrup.

Sommeren efter gik sejlturen med Berling til den jyske vestkyst. Peter Svendsen var bedstemand på turen og fik åbenbart lagt en lille tur til sin barndomsby ind i programmet. Ved den lejlighed hilste Christian Mølsted på Peters forældre². Løkken var egentlig første stop på vejen, men Christian Mølsted brød sig ikke om byen, som han fandt kedelig. Men i Lønstrup blev han indlogeret i stadsstuen hos familien Svendsen. Dette første besøg, som nok har været af kort varighed, kom til at danne grobund for et længere ophold i byen. Og der så han nok muligheden for at finde motiver til sine malerier.

Foto af bagemester Johan Frederik Svendsen og fru Ane Kirstine foran bagergården i Lønstrup, ca. 1880, privateje, kopi i arkivet for Lønstrup. Johan Svendsen blev en vigtig figur i Christian Mølstedes liv. Han var en slags faderfigur og blev i 1891 svigerfar til maleren, som giftede sig med hans ældste datter Thea. Han står her til venstre foran bagergården. Det er hans kone Ane Kirstine vi ser i døråbningen.

Som endnu en baggrund for, at Mølsted fandt vej til Lønstrup på et længere maleophold, må nævnes naturkatastrofen i byen i 1877. Et voldsomt skybrud lidt inde i landet fik den lille bæk i byen til at gå over sine bredder. Flere huse blev revet med i farten og den slugt, der blev dannet af vandmasserne, delte byen over i to.

Forfatteren og maleren Holger Drachmann, som flere gange havde besøgt Lønstrup for at male, skrev efterfølgende i »En uromantisk novelle« om katastrofen³. Begivenheden fik turister til at valfarte til byen for at se den dybe slugt. De landsdækkende dagblade sendte reportere til stedet, og lange beretninger fra Lønstrup kunne læses i aviserne.

De unge kunstnere har alle været opsatte på at finde uudforskede motiver, og en lille bys kamp med de mægtige naturkræfter, var noget der optog både forfattere og malere. Christian Mølsted illustrerede 1899 Drachmanns »I Storm og Stille«, og netop fordi Drachmann var en kollega til Mølsted som marinemaler, kan Mølsted have været særligt opmærksom på Drachmanns novelle om katastrofen i Lønstrup. Nyheden fra aviserne har bredt sig i Københavns kunstnerkredse.

Sommeren 1884 drog Christian Mølsted så på sit første længere ophold i Lønstrup. Han har formentlig igen enten fået logi hos den gæstfri bagerfamilie, eller måske indlogeret sig på hotellet, hvis han fulgtes med andre unge kunstnere. Hotelejerens Peter Olsen var gift med bager Svendsens søster, så familieskabet kan have betydet en reduceret pris på overnatningen. Christian Mølsted var meget prisbevidst, for han tjente endnu ikke de store summer på sin kunst, og ledte altid efter billigt logi. Det gjorde han i øvrigt også senere hen

som veletableret kunstmaler.

Christian Mølsted og familien Svendsen var et godt match. Mølsted mødte sidenhen bagerens datter og blev gift med hende. I flere breve til hende fortæller han om korrespondancen med sin kommende svigerfar, Johan Svendsen i Lønstrup. De har korresponderet livligt. Det ser ud til, at bageren fra Lønstrup og eleven fra Kunstakademiet i København har skabt en forbindelse, der var usædvanlig. Det lyder i brevene som om Johan Svendsen tidligt blev en slags faderfigur for den unge kunstner. Johan Svendsen havde seks børn – tre døtre og tre sønner – så det har ikke betydet så meget, at der kom en mere i kuldet.

Lokalsamfundet fandt Mølsted hurtigt rundt i. Det hjalp selvfølgelig at kende en lokal familie. Naturen faldt han også for. Allerede i 1887 skrev han i et brev: » ... jeg længes efter at se Vesterhavet...«⁴.

Christian Mølsted: Dreng i klitterne i Lønstrup, 1884, blyant, 22 x 18 cm, Museum Amager. En af de mange skitser fra Christian Mølsteds lange ophold i Lønstrup sommeren 1884. I klitterne har han fundet drengen, som tager sig en pause. Det ryger fra gryden, som er hængt op i et trebenet stativ. Mølsted havde allerede som ung maler en fin evne til at fange små dagligdagsscener med sin blyant eller pensel.

Bagerdatteren fra Lønstrup

Christian Mølsted: Fiskerbåd under klitten i Lønstrup, 1884, olie på lærred, 27 x 23 cm, Museum Amager. Et fint studie i lys og skygge. Det er muligvis malet på stedet. Ligesom vi ser det hos andre malere – som f.eks. Skagensmalerne – begyndte Mølstedes generation af malere at tage lærred og oliemaling med ud i klitterne og sætte motivet på med det samme. Et øjebliksbillede, eller "impression" som det hedder på fransk. Det som gav navn til impressionismen.

Thea Svendsen⁵ (1862-1948) blev født og voksede op i Lønstrup. Hun kom tidligt til at arbejde med husholdning på Segelckes skudehandlergård i Lønstrup og arbejdede derefter som husholderske først for sin bror i Grenå, senere for en anden bror i Vordingborg og som husjomfru for en familie i Stege. Men hun kom stadig på hyppige ferieophold i hjembyen.

Om det første møde med Thea, skriver Christian Mølsted i det ældste, bevarede brev fra ham til hende. Det er fra december 1885 og der står: » [...] – Ja nu reiser De jo snart fra Grenaa, hjem til Deres kjære Forældre; det er jo ogsaa det rigtigste! – Ja kjære, det falder Dem naturligtvis lidt vanskeligt at forlade Grenaa hvor De har saa mange lyse Minder! (jeg ikke mindre vi har jo tilbragt mange glædelige Timer sammen der! – der saa

jeg Dem jo for første Gang, da jeg kom reisende med Deres Fader, og der har jeg faaet Dem saa kjær! At jeg aldrig i mit Liv vil glemme Dem! Ja for mit Vedkommende knytter der sig ogsaa en Del Minder til Grenaa. – Naar De nu kommer hjem, bliver De Maaske hjemme Sommeren over? – saa kommer jeg bestemt til Lønstrup igjen!...«.

Foto af Thea Svendsen, første halvdel af 1880'erne, fotograf Kirstine Lund, Hjørring, fra Christian Mølstedes eget fotoalbum, Museum Amager. Nogenlunde sådan så den unge bagerdatter Thea ud, da Christian Mølsted første gang mødte hende i Grenå. Mølsted havde sit liv i Dragør og København i deres forlovelsestid. Thea arbejdede som husholderske og husjomfru i Vordingborg, Stege og Grenå i samme periode. Kærligheden blev holdt i live via breve. Først efter syv års bekendtskab blev de gift 1891 i Maarup kirke.

De mødtes i Grenå fordi Thea i en periode holdt hus for sin endnu ugifte bror, Peter Svendsen, som nu var flyttet fra Stege og var blevet konditor i Grenå. Både Peter og

broderen Carl Svendsen (1860-1927), som var bosat i Vordingborg, nævnes jævnligt i Christian Mølstedes breve til Thea. Carl og Peter besøgte f.eks. Mølsted både i Dragør og i København. Theas mor tog turen fra Lønstrup til Dragør, blev vist rundt og mødtes med Christian Mølstedes mor. Thea og Christian Mølsted var endnu ikke blevet officielt forlovede på det tidspunkt. Mølsted tog til Vordingborg og besøgte Carl. I et af brevene drillede Christian Mølsted ovenikøbet Thea med, at han fik efterretningen om, at der ventedes småfolk i Vordingborg, før hun selv fik nyheden overbragt. Det var en hel ekstra

familie, som enebarnet⁶ Christian fik i bagerfamilien fra Lønstrup.

Af brevene til Thea fremgår det, at Christian Mølsted meget hurtigt forelskede sig i hende. Men man kan også læse, at kærligheden er svær, når de to elskende bor i hver sin ende af landet og kun ses nogle få gange om året. De første år kæmpede Christian Mølsted en hård kamp for at slå igennem som kunstner. Selv om han hjemmefra havde fået en streng arbejdsmoral, måtte han slide meget i det og fik ikke mange muligheder for afbræk i arbejdet.

I flere breve kan man fornemme, at Thea har presset på for at de skulle gifte

Christian Mølsted: Stranden i Lønstrup, 1911, olie på lærred, 46 x 32 cm, Museum Amager. Her har Christian Mølsted kombineret sine to yndlingsmotiver fra Lønstrup, de optrukne fiskerbåde og de stejle skrænter mod havet.

sig. Mølsted forklarer detaljeret, at der skal mange penge til at forsørge en familie, og at han endnu ikke har sparet nok sammen. De blev først gift i efteråret 1891 i Maarup Kirke efter hele syv års bekendtskab.

Efter brylluppet rykkede Thea teltpælene op og flyttede til København og ikke mindst til Dragør, hvor hun boede resten af sit liv. Tre døtre fik de, som voksede op i skipperhuset i Dragør, hvor deres far var født og opvokset. Fotografier, et par senere breve og døtrenes erindringer indikerer, at det var et lykkeligt ægteskab mellem bagerdatteren og kunstmaleren.

Lønstrup i Christian Mølstedes kunst

Motiver fra den jyske vestkyst fylder meget på listen over Mølsted-værker. Først og fremmest er det et værk fra Lønstrup, han debuterer med på Charlottenborgs udstilling i 1885. »Disig Sommeraften ved Vesterhavet. Fiskerne komme i Land« var

titlen. Det er meget sigende, at han lavede en del værker med fiskerbådene på stranden i Lønstrup. Han var selv fiskersøn, kendte til fiskeres livsvilkår. Men samtidig var det noget nyt og anderledes at bådene blev trukket op på land. I hans hjemby lå de til kajs i havnen.

Allerede i den første sommer i Lønstrup, 1884, lavede han flere små skitser af bådene på stranden. Et af dem er det lille maleri af den nye redningsbåd, der kommer hjem fra en prøvetur. Han arbejdede videre med motivet og familien Svendsen i Lønstrup fik et fotografi af det endelige værk sammen med et julebrev 1885. Maleriet blev i 1886 solgt til hans mæcens svigermor for kr. 450. En fin pris for en kunstner, som lige akkurat har afsluttet sin uddannelse.

Den første sommer i Lønstrup fandt Christian Mølsted motiver, som lå hans

Christian Mølsted: Den nye redningsbåd kommer i land fra en prøvetur. Jyllands Vestkyst, 1884, olie på lærred, Nymindegab Museum. Christian Mølsted er 22 år gammel, da han maler dette maleri og det er hans første sommer i Lønstrup. Men billedet viser, at han allerede i så ung en alder mestrer at skabe liv i et sceneri som dette. Der er fart over feltet, når redningsmændene kæmper sig tilbage til kysten efter en øvelsestur. Billedet er en skitse til et større maleri i privateje. I en af hans skitsebøger findes tegningen, som har været forlæg for skitsen.

Christian Mølsted: Hajer på stranden, udateret studie, olie på lærred, Museum Amager. Det lille studie viser en humoristisk side af Christian Mølsted. Vi ser nogle døde hajer (sildehajer) på stranden. Et halvt hoved er der hun tilbage af en af dem. Øverst i billedet ser vi bare træskoene af en mand. Den måde Mølsted beskærer billedet på, er påvirket af de franske impressionister, som igen var påvirket af de usædvanlige beskæringer i japanske træsnit. Mølsted meldte sig ellers i 1900 ind i Foreningen National Kunst som arbejdede imod impressionismens og andre udefrakommende tendensers indflydelse på dansk kunst. Alligevel ser man at han lader sig inspirere af det nye.

hjerter nærmest. Der var havet, stranden, klitterne og fiskerbådene.

I et af brevene til Thea skriver han om en udstilling i Arbejder-societetet i Køben-

Foto af skrænterne ved stranden i Lønstrup, fotograf Christian Mølsted, formodentlig 1890'erne, glaspladenegativ, Historisk Arkiv i Dragør. Der findes et antal glaspladenegativer, som Mølsted har brugt som forlæg til malerier. Skrænter ved Lønstrup malede han mange billeder af. Fotografiet er meget enkelt, ingen mennesker, bare den barske natur.

havn, som han deltog i: »Billederne skal nu afleveres i denne Uge; - der er to fra Stranden i Lønstrup, et fra Rubjerg Knude, og et fra Kanalene ved Holmens Kirke. - Priserne ere 500 kr., 400 - 250- og 200 [...]«⁷ Brevet fortæller os to ting. For det første, at malerierne med motiv fra Lønstrup var populære i hovedstaden. Priserne på lønstrupmotiverne er betydeligt højere end københavnerbilledet. For det andet fortæller det, at Mølsted selv satte sine Lønstrup-billeder højt, når tre ud af fire udstillede er motiver derfra.

Som med de optrukne både på stranden blev Mølsted på samme måde fascineret af strandens profil i Lønstrup. Med de stejle skrænter var stranden en diametral modsætning til Amagers flade land. På flere billeder gengiver han slet og ret de stejle skrænter ned mod havet. Der er ikke andre elementer i billedet end det.

Foto af fiskere ved strandkanten i Lønstrup, fotograf Christian Mølsted, formodentlig 1890'erne, glaspladenegativ, Historisk Arkiv i Dragør. Det vides ikke om dette foto dannede grundlag for et senere maleri. Men vinklen, hvor vi ser langs stranden og dermed kan føle os som ombord på den næste båd i rækken, er typisk for Mølsted. På hans historiemalerier satte han altid scenen nede blandt de menige dæksfolk. Han så ikke motivet udefra. Vi kommer midt ind hvor tingene sker. Det er sådan set det samme han går her. Vi er med helt nede i strandkanten.

På et tidspunkt fotograferede Mølsted stranden ud for Lønstrup, (Se fig. 12) og billederne har nok været tænkt som forlæg eller en hjælp, når han kom tilbage i atelieret i København og ville gengive stranden ved Lønstrup på et nyt lærred.

I Christian Mølstedes tegninger og skitsebøger findes en del indtryk fra Lønstrup. Især den første sommer 1884 for-

Christian Mølsted: En fiskerbåd på stranden, Lønstrup, 1884, blyanttegning, Museum Amager.

nemmer man hans entusiasme for alt det nye. Charmerende små gengivelser af børn siddende i klitterne, af møllen og et lille hus med skæve mure. Den 21-årige Mølsted befinder sig som en fisk i vandet.

I de kommende år skubber hans kommende svigerfar på for at få ham til Lønstrup også på andre tider af året. I september 1889 fik Mølsted brev fra Lønstrup: »For nogle Dage siden fik jeg Brev fra Din Fader og Moder – Nu er alt jo kommen i de gamle Folder igjen siden Din Moder kom hjem. Din Fader skriver mest om hvorledes Høsten har været. Han ønsker at jeg var i Lønstrup, da han nemlig synes at Veiret rigtig er tilpas for en Maler – hværken for varm eller for koldt. – Din Moders Brev er nærmest en Tak for sidst; og saa skriver hun at Hvidkaalen staar bedre der hjemme end paa Amager.⁸

Måske Johan Svendsen var kunstintresseret, siden han havde fornemmelse

Christian Mølsted: Bækgården i Lønstrup, u. å., privateje, fotokopi i Hjørring Arkiv. Bagermester Johan Svendsen valgte i 1888 at gå på pension og sælge bageriet. I stedet købte han den store gård Bækgården, som lå tæt ved bageriet. Han døde først som 90-årig i 1920, hvor gården blev overtaget af hans yngste datter og svigersøn. Derfor blev det Bækgården som blev rammen om Christian Mølstedes besøg i Lønstrup gennem alle årene. Det vides ikke hvor originaltegningen befinder sig, men Hjørring Arkiv har heldigvis en fotokopi. En dejlig sommerdag ser vi mod Bækgården. Koen drikker ved brønden og der er åbent til høløftet på gården.

for, hvad der var godt vejr for en maler? Det kunne være endnu en forklaring på at Mølsted knytter sig til Lønstrup allerede ved det første, korte møde i 1881.

Johan Svendsen solgte bageriet 1888 og købte i stedet den nærliggende ejendom Bækgården, som i samtidige artikler blev kaldt den største gård i byen. Bageren blev landmand og derfor var han naturligvis optaget af høstudbyttet. Og når fru Ane Kirstine Svendsen nævner hvidkålen, er det muligvis et lille drilleri fra hendes side. Hvidkålen var nemlig hovedafgrøden på Amager og amagerkålen var berømt for sin gode kvalitet.

Salget af bageriet var ikke en udelt fornøjelse for Johan Svendsen, som havde vænnet sig til varmen fra de store bageovne. »I Dag fik jeg Brev fra Din kjære Fader, han skrev en Del om Salget af Bageriet, og om hvorledes han befinder sig ovre i gaarden, han klager over at der ikke er saa varmt som i Bageriet, han bestiller ikke andet end at fyre i Kakkelloven, og saa siger han at han bilder sig ind at han bager endnu, og dermed gaar Tiden; -

Fotografi af Bækgården, omkring slutningen af 1890'erne, fotograf Kirstine Lund (formodentlig), fra Christian Mølstedes fotoalbum, Museum Amager. Fotografiet er skadet i midten. Vi ser Bækgården oppe fra bakken bagved. Det er muligvis Thea Mølsted, vi ser foran gården med et par af sine døtre.

ellers længes han efter Sommeren at han kan komme ud og arbeide i Haven; - aa jo! bare vi dog snart havde Sommer igjen! det er saa trist med dette Veir og al den megen Sne. - Han ville gjerne at jeg kom til Lønstrup i Sommer, da han havde Plads nok! - og hvis Omstændighederne tillader det, saa vil jeg ogsaa tage derop.«⁹

En af de omstændigheder, der afholdt Mølsted fra at tage til Lønstrup så ofte, som han gerne ville var økonomien. Det kostede mange penge bare at rejse til der-til. I en regnskabsbog har Mølsted opgjort, at det kostede ham 108 kr. for to måneders ophold i Lønstrup¹⁰. Selve rejsen var dengang besværlig. Hjemturen fra Hjørring gik med tog til Randers, videre med vogn til Grenå og derfra med damperen til København. Hvis han tog afsted på de rigtige dage, altså hvor damperen afgik, kunne rejsen mellem Hjørring og København gøres på 12 timer. Om vinteren tog turen lidt længere tid.

Christian Mølsted: Landskab med mølle og hus, Lønstrup, 1885, blyanttegning, 26 x 14 cm, Museum Amager. Huset er faldedefærdigt med skæve mure, det bliver næsten helt væk. Et motiv med uspoleret, pittoresk forfald.

I 1890 skulle juleferien tilbringes i Lønstrup: »Jeg har nu tænkt mig at reise herfra 2den Juledags Aften over Land, hvis der da ikke kommer Forhindringer, om Gud vil saa kan jeg

være i Hjørring 3die Juledags Formiddag. Der er jo naturligvis ingen Vogn jeg kan komme til Lønstrup med, men saa lader jeg mit smule Thøi blive paa Stationen og benytter Skomagerens Heste, og jeg haaber at Veiret ikke bliver for slem; saa jeg kan jo nok gaa det Stykke Vei.«¹¹ En spadseretur på 14 kilometer fra Hjørring til kysten afskrækkede ikke.

Et par dage før, havde Mølsted i et brev gjort sig overvejelser om, hvad juleferien i Lønstrup skulle bruges til. »Jeg har nu ogsaa faaet en lille Bestilling paa en Akvarel til 50 Kr, (Motivet fra Nyboder) noget ganske Ubetydeligt (som jeg i morgen Formiddag skal ud og lave en Skitse af) det Arbejde kunde jeg saa godt udføre i Lønstrup; og ligeledes et Par Portraiter efter Fottografi – ogsaa til 50 Kr. – paa den Maade kunde jeg jo tjene Reisen fri i Julen og lidt til.«¹² Ferien kunne altså godt bruges til arbejde.

Andre malere i Lønstrup

Thea Svendsen sendte ofte beretninger om livet i Lønstrup til sin forlovede i Køben-

Christian Mølsted: Gudstjeneste i Maarup kirke, 1893, blyant og gouache, Dragør Kommune. På de bagerste bænkerækker sad Christian Mølsted og overværede en gudstjeneste i den kirke, hvor han en oktoberdag i 1891 blev gift med sin Thea. Ikke mange kirkegængere har haft tid til at møde frem. Et par damer sidder på bænken. Det kan være Thea, vi ser nakken af til venstre. Præsten lader sig ikke anfægte af det lave antal kirkegængere.

havn. Hendes breve eksisterer ikke længere, men Christian Mølstedes svar til hende er gemt. Han kommenterer i 1891 på en underretning om, at en i eftertiden meget kendt skagensmaler havde valgt at slå sig ned i Lønstrup sommeren over:

»Tænk! At Krøier og Kone er kommen til Lønstrup og vil bo der – jo han kan nok finde noget at male, hvor det saa er – og hun maler ja ogsaa. – Tænk! At han dog syntes om de Portraiter jeg har malet, - han sætter vist ellers ikke megen Pris paa min Kunstretning, han er paa Spidsen af de Moderne, og den dygtigste, - og jeg har jo hellerikke gaaet paa hans Skole, - og derfor er jeg jo ikke en af hans Retning, - og det kan han vist ikke lide – dog det ved jeg jo ikke, jeg kjender ham ikke personlig; og staar jo ogsaa langt under ham, han er en meget stor og berømt Maler. – men Block var større som Kunstner, - ved sit sjælelige Indhold i sine Billeder, - hvilket Krøier som oftest mangler i sine – Krøier er vist en rar Mand, en nydelig Kone har han, og hun er maaske ogsaa rar, hun ser da rar ud, - Mon Du kommer til at tale med dem? –¹³

Omtalen af P. S. Krøyers og Marie Krøyers ophold i Lønstrup giver måske et svar på, hvorfor Christian Mølsted ikke tænkte på at søge til Skagen. De fleste af kunstnerne, som foretrak Skagen, var en del af den bevægelse i kunsten, hvor man gjorde oprør mod den malestil som Kunstakademiet i København stod for. Selvom Christian Mølsted ikke delte de oprørske kunstners tanker, så han den første »Frie Udstilling« i København. Han fandt ovenikøbet at mange af billederne var gode, mens andre var »dårlige og underlige ting«.¹⁴

Mølsted holdt selv fast ved Kunstakademiets traditioner. Og han befandt sig ikke godt med den form for selvscenesættelse, som kunstnerne i Skagen brugte, der

delvis var en markedsføring af dem selv som kunstnere. Datteren Anna nævner, at Mølsted foretrak at ligne en fisker, han ville ikke ligne en maler. Selviscenesættelse lå ham fjernt.

Samme sommer – i 1891 – kom endnu en maler forbi Lønstrup. Det var Niels Pedersen Mols (1859-1921) som havde været Mølstedes klassekammerat på Kunstakademiet. Mols var husmandssøn, og blev først malersvend og derefter kunstmaler. Som Mølsted var han altså en mønsterbryder. N. P. Mols holdt sig i sin kunst til skildringer af det jævne liv blandt landbrugere og fiskere. Derfor tog han til den jyske vestkyst for at finde motiver. I Lønstrup malede han fiskere på vej ud eller ind fra havet. » – Jeg kjenner godt Pedersen Mols – vi har gaaet sammen paa Akademiet,

han er meget dygtig, har Du talt med ham, ved han hvem Du er? – og sikke mange Fremmede i Lønstrup i Aar, her er ogsaa en Masse i Dragør, flere end nogensinde tidligere.»¹⁵

Den sidste bemærkning giver måske også forklaring på, hvorfor Christian Mølsted helst lagde sine sommerophold i slutningen af sommeren og begyndelsen af efteråret. Der var antallet af landliggere i byen lavere. Og Mølsted følte sig åbenbart ikke selv som landligger. Hans ophold var arbejdsophold.

Et par uger senere omtales N. P. Mols igen. »Hvad hedder den ven som Mols har hos sig? – hedder han Skonning? Thi saa kjenner jeg ham (han er vist noget i Ministeriet) han er min Gjenbo i Kjøbenhavn – han er fra samme

Foto af Niels Frederik Schiøttz-Jensen med staffeli på stranden i Lønstrup, formodentlig omkring 1900, Hjørring Arkiv. Flere andre kunstmalere fandt vej til Lønstrup samtidig med Christian Mølsted. En af dem var studiekammeraten Schiøttz-Jensen, som også var glad for de kystnære motiver i Lønstrup.

Egn som Mols – Skanderborgegnen - Mols bor næsten altid i Jylland, han kan ikke lide Kjøbenhavn. – Hvad maler han i Lønstrup? – Hvis han kommer, at hilse paa Dig saa maa Du endelig hilse ham fra mig, han er et meget rart og elskværdigt Menneske – Jeg kunde naturligvis have den største Lyst til at komme til Lønstrup i Slutningen af denne Maaned, men hvis vi bestemmer os for Bryllup i September saa var det maaske det fornuftigste at jeg ventede med at komme til den Tid, at jeg kunde tage Dig med mig med det samme, saa sparede vi de Penge, hvad synes Du?«¹⁶ Det gibber jo i Christian Mølsted for selv at være der og få en snak med malerkollegaen.

I samme brev nævnes endnu en maler med tilknytning til flere af Skagensmalerne. Han kaldes »Povlsen« i brevet, men der må være tale om Julius Paulsen (1860-1940). Han var endnu en af Mølstedes kammerater fra Akademiet. »Og Povlsen som har været i Lønstrup, ja jeg vidste det paa Forhaand at han maaske kom – Carl talte om det, - at han vilde gaa fra Skagen, - Carl mente dog at det maaske ikke blev til noget. – Jeg glemte at skrive om det – men det var da morsomt at han saa alligevel kom og blev saa begejstret for Lønstrup; og Du som ikke havde været ude paa Rubjerg siden vi to var der; - og sikke at Mas I havde med at faa Plads til ham. Lyder det ikke som om Julius Paulsen ogsaa fik logi i Bækgården hos Johan Svendsens familie? Det lyder ovenikøbet som om Thea har ledsaget Paulsen til Rubjerg Knude.

Maleren Niels Frederik Schiøttz-Jensen (1855-1941) var ogsaa begejstret for Lønstrup som motiv. Allerede i slutningen af 1880'erne opholdt han sig Lønstrup, endda i en vintermåned. Mølsted spørger i januar 1887: »Har Du set noget til Schøtt Jensen?«¹⁷

I juleferien havde Mølsted været på et besøg hos Theas bror Carl i Vordingborg. Schiøttz-Jensen kom samtidig til sin hjemby Vordingborg, direkte fra et studieophold i Rom, nævner Mølsted. De to kendte altså hinanden, selvom Schiøttz-Jensen afsluttede Akademiet året før Mølsted begyndte. Antallet af toneangivende udstillingssteder i København var stadig begrænset, og alle kendte i det mindste hinanden fra ferniseringer, fælles udstillingskataloger eller arrangementer i Kunstnerforeningen af 18. November. Schiøttz-Jensen og Christian Mølsted kan ogsaa have mødtes i Paris sommeren 1882, hvor Mølsted var på sommerophold med sin mæcen Næsers familie, og Schiøttz-Jensen fik undervisning på Academie Colarossi. De kom ogsaa begge i Lønstrup gennem flere årtier.

Thea syntes Schiøttz-Jensen så ud som en rigtig maler (i modsætning til Mølsted, må vi forstå). »Du skriver om Schøts Jensens skal bo i Kjøbenhavn? – ja det troer jeg nok. Hans Kone var her i Byen for nogen Tid siden hendes rigtige Forældre bor jo her, hun er Jøde af Fødsel. Du skriver at Jensen ligner en rigtig Maler, naa kjære saa maa Du da vide hvorledes en rigtig Maler ser ud, aa fortæl mig det en anden Gang, thi jeg ved det ikke. Nu virkelig en rigtig Maler, nu har jeg hørt det med. Du er vist virkelig en lille Skjælm, ja det er Du virkelig.«¹⁸

Både Schiøttz-Jensen og Mølsted har dateret malerier fra Lønstrup fra midten af 1880'erne og omkring 40 år frem. N. P. Mols og kunstnerægteparret Agnes og Harald Slott-Møller malede billeder fra Lønstrup i 1880'erne, så i de år så man jævnlige staffelieer opsat i byen. Mølsted har haft fordelene ved at være en del af en

lokal familie og samtidig i en by, hvor andre kunstnere havde arbejdet før. Et stafeli vakte ikke sensation.

Mølstedes to hjem – Dragør og Lønstrup

Mølsted fik på sin vis to hjem, i hver sin ende af landet. I sin nekrolog over Christian Mølsted skrev studiekammeraten og livsvennen Gustav Vermehren, at Mølsted altid havde det bedst, når han var nær havet¹⁹. Ingen af Christian Mølstedes to hjem lå mange meter væk fra søen.

I Dragør boede han hele livet i sit barndomshjem. I Lønstrup havde han også mulighed for at bo samme sted, hver gang han kom. Hans svigerfar, Johan Svend-

sen, nåede at blive 90 år gammel. Han var åndsfrisk og »legemsfrisk«, da han blev interviewet til Aalborg Stifttidende i anledning af sin 81-års fødselsdag i 1911. Han havde da været enkemand i 14 år, men havde den glæde at gården, Bækgården, blev drevet videre af en datter og svigersøn. Christian og Thea Mølsted har altså haft et familiehjem i Lønstrup i alle Mølstedes leveår.

I en af Mølstedes små skitsebøger er en udateret liste over mulige motiver:

»Motiver som kan males«

»Kongeskibet paa Bedingen«

»Dampere Thingvalla paa Larsens Plads«

Christian Mølsted: Rubjerg Knude, u. å., olie på lærred, 50 x 38 cm, Museum Amager. Maleriet er et af Christian Mølstedes ufærdige værker. Derfor er kontrasterne mellem farvelagene enkelte steder lidt skarpe. Mølstedes glaspladenegativer kan have været forlæg for billedet. Vi ser slet og ret klinterne. Som guldaldermalerne brugte Møns klint til at illudere den storslåede natur, bruger Mølstedes generation bl.a. klinten og klipper til at vise naturens storhed.

»Mellem Nat og Dag paa Jyllands Vestkyst
 seet langs Klitterne mod Nordøst«
 »Paa Veien i Lønstrup overfor Bekken«
 »Snasken i Lønstrup«
 »Havet stiger. Fiskerbaadene trækkes op i Klit-
 bakken« (Storm, er malet)
 »Indimod Klitten, Fatter med Børnene paa
 Stranden« (Eftermiddag)
 »En Regnbyge, Fiskerne krybe i Læ under Baa-
 dene« (Jyllands Vestkyst)
 »Fiskere som stange Flyndere i Havstokken«
 (Jyllands Vestkyst)²⁰

Vi ved ikke om han skrev listen i Lønstrup, men otte ud af ti motiver er derfra. Der er motiver med lokalkolorit (Snasken, som lå i den ene ende af kroen). Og der var mange motiver med relation til de lokale fiskeres verden. Det samme ser vi i hans motiver fra Dragør. Fiskere og fiskerfartøjer fylder naturligt meget for kunstmaler, der er fiskersøn. Det var motiver han var fortrolig med, motiver som han havde malet fra sin spæde start inden for kunsten. Hav og skibe var han hjemme i både i overført og i bogstavelig betydning. Uanset om det var Lønstrup eller Dragør.

Forfatteren Henrik Pontoppidan skrev i 1890 en artikel med titlen »Fra Vesterhavets Kyst. Text til et Par Billeder af C. Locher og Ch. Mølsted«²¹. Mølsted-billedet forstillede et skibsvrag ud for kysten ved Lønstrup. Pontoppidan kendte muligvis Mølsted fra Dragør. Pontoppidan var landligger i Dragør et par somre i 1880'erne. Lønstrup kendte han også, hvad teksten til Mølstedes maleri tydeligt viste.

I det hele taget kan man finde mange ligheder og sammenhænge mellem Lønstrup og Dragør fra den tid, hvor Christian Møl-

sted begyndte sin professionelle løbebane. Begge var byer, hvor havet var livsgrundlaget for befolkningen. Begge lå de i overskuelig afstand til en stor eller større by (Hjørring og København). Landliggerkulturen opstod nogenlunde samtidig i de to byer. I begge tilfælde kom landliggerne oftest fra København. Og begge steder ændrede landliggerernes indtog, det liv indbyggerne kendte fra før.

Når det kommer til de kunstnere, som søgte til Lønstrup og Dragør, er der også en lighed. Det var kunstnere, som ønskede at arbejde uden at gøre så meget væsen af sig. Selv Holger Drachmann havde endnu ikke iklædt sig slængkappe og stor hat, da han kom til Lønstrup i 1870'erne.

Man kan godt sige at Lønstrup og Dragør havde en meget selvbevidst befolkning, som ikke brød sig meget om selvpromoverende kunstnere i deres byer. Man kunne tjene penge nok på at leje værelser ud til og servicere de almindelige landliggerere. Hvorfor er P. S. Krøyer ikke er kendt som Lønstrupmaler men som Skagensmaler? Kunne det være fordi, han ikke havde evnen til at falde ind i dagliglivet i Lønstrup? P. S. Krøyer var en flamboyant herre, som vakte opmærksomhed, hvor han kom. Skagboerne fik sig et grin over Marie Krøyer, som promenerede på de støvede veje iført kjoler i sarte stoffer og farver - parisermønstre. Måske foretrak man i Lønstrup kunstnere, som gjorde mindre opmærksom på sig selv end Krøyer? Og man var måske tilbøjelig til at være mindre gæstfri overfor kunstnere med Krøyers store armbevægelser?

Både den familie Mølsted kom fra, og den han fik i Lønstrup, bestod delvis af tilflyttere i hver deres lokalsamfund. Johan Svendsen og hustruen Ane Kirstine kom fra Hjørring og slog sig som unge ned i Lønstrup. Christian Mølstedes mor var født og opvokset i Dragør, men hans far kom fra Nyboder i København.

Selv om der er mange lighedstræk mellem Lønstrup og Dragør, er der dog et punkt, hvor de to byer ikke ligner hinanden: Naturen. Lige netop det element hylder Christian Mølsted den ene gang efter den anden i sine værker. De stejle klitter ved Lønstrup ser man på en del af hans malerier. Det er, som om han aldrig blev træt

af at studere dem, for dem fandt han ikke i Dragør.

Havet er heller ikke ens i Lønstrup og Dragør. Hvis man kigger godt efter, kan man se at der er forskel på de farver, Mølsted bruger til at skildre havet med. Hav er ikke bare hav. Er man bidt af hav, som Mølsted var, så har havet en sjæl og skifter farve fra årstid til årstid og fra sted til sted. Der er flere gule farver i Lønstrups bølger end i Dragørs. Himlen kan også skifte farve på samme måde.

Så der var forskelle og ligheder mellem de to poler i Mølstedes liv. Men Lønstrup blev en del af Christian Mølstedes sjæl og levede i hans kunst.

Christian Mølsted: Figurskitser af fiskere, Lønstrup, 1884, blyantstegning, 26 x 18 cm, Museum Amager. I Museum Amagers samling af Mølsted-skitser findes mange figurtegninger af fiskere. Nogle af dem viser fiskere i aktion, som vi ser her. Christian Mølsted må have været tæt på, enten i samme båd som fiskerne eller i en båd lige op ad. Det er en arbejdstegning, som viser fiskernes bevægelser. Arbejdstegninger kunne stykkes sammen til færdige værker og var værdifulde redskaber for kunstmaleren.

Noter

1. Brevsamlingen findes i Museum Amager, som også har en del tegninger og malerier fra Lønstrup i deres Mølsted-samling. Desværre findes Theas breve til Mølsted ikke længere. Erindringerne findes i Historisk Arkiv i Dragør.
2. Oplysningerne om sejlturene og de første møder med Lønstrup findes i et interview med Christian Mølstedes ældste datter Anna. Interviewet blev lavet af Dragørs lokalarkivar Svend Jans den 24. juli 1969. Det findes på et lydband i Historisk Arkiv i Dragør, som også har lavet et resume over de berørte emner. Muligvis er årstallene for Mølstedes første besøg ikke husket helt korrekt af Anna Mølsted. Eller rettere hun blander de tidlige besøg sammen med senere besøg i Bækgården. Det kan have været 1883 at Mølsted kom til Lønstrup første gang. Sommeren 1882 tilbragte han i Paris i to måneder, så den sommer er det udelukket at han nåede til Lønstrup.
3. Novellen blev udgivet i Ude og Hjemme 1879.
4. Brev dateret 11. juli 1887.
5. Hun var døbt Engine Dorothea men blev aldrig kaldt andet end Thea.
6. Christian Mølsted havde to søskende, men begge døde som små. Han voksede op som eneste overlevende barn.
7. Brev dateret 29. juni 1891.
8. Brev dateret 22. september 1889.
9. Brev dateret 28. februar 1888.
10. Bogen findes i Historisk Arkiv i Dragør.
11. Brev dateret 21.12.1890.
12. Brev dateret 18.12.1890.
13. Brev dateret 5. juni 1891. Den omtalte "Block" var Mølstedes meget beundrede lærer på Kunstakademiet, Carl Bloch (1834-90), som var død året før.
14. Brev dateret 9. april 1891.
15. Brev dateret 27. juli 1891.
16. Brev dateret 8. august 1891.
17. Brev dateret 18. januar 1887.
18. Brev dateret 9. februar 1887.
19. Nekrologen blev blandt andet publiceret i medlemsbladet Dansk Kunst efter Mølstedes død i 1930.
20. Skitsebogen findes i Historisk Arkiv i Dragør og listen er formodentlig fra 1890'erne.
21. Udgivet i Wisbechs Illustrerede Almanach 1891.

Tina Høegh Nielsen, f. 1961, Cand. mag. i Kunsthistorie, har arbejdet på Museum Amager og Historisk Arkiv i Dragør. Underviser på Folkeuniversitetet i København. Forsker i Christian Mølstedes liv og kunst samt kunstnerkolonien i Dragør 1890-1930. Har udgivet artikler om kunstnere i Dragør, medforfatter til »Amagermad: Smagen af Dragør og Store Magleby«, 2017.